

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นอย่างประณีต โดยใช้ความรู้และภูมิปัญญาในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ร่างกาย และทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของมนุษยชาติ ชาติใดที่มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างหรือเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและจะมีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอีกหลายชั่วอายุคน รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมยังเป็นการแสดงถึงความสามัคคีและความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้ และไม่อาจกล่าวได้ว่าศิลปวัฒนธรรมของชนชาติหนึ่งชนชาติใดดีหรือไม่ดีไปกว่าอีกชนชาติหนึ่งนั้น เพราะศิลปะและวัฒนธรรมเกิดจากความผสมกลมกลืนในลักษณะของการสืบทอดพฤติกรรมความคิด ความเชื่อ รูปลักษณ์ของผลงาน และแนวคิดในการสร้างงานนั้นอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นผู้สร้างงานศิลปะ และงานศิลปะก็ได้มีส่วนจรรโลงวัฒนธรรมซึ่งมีบริบทที่กว้างใหญ่กว่าด้วย โดยศิลปวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (Pre-history)

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้น มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม¹ มนุษย์ได้ใช้วัฒนธรรมในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เรียนรู้ และถ่ายทอดผ่านสื่อและสัญลักษณ์ในการสื่อสารซึ่งกันและกัน รวมทั้งวัฒนธรรมทำให้มนุษย์เคลื่อนย้ายไปอยู่ได้ทุกหนทุกแห่งในโลก โดยวัฒนธรรมเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น เมื่อมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการจากสัตว์ประเภทไพรเมต (Primate) จนมาถึงขั้นโฮโม อีเรคตัส (Homo erectus)² ที่มีการสร้างสรรค์สิ่งทางวัฒนธรรมขึ้นมา อาทิ การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยหิน เครื่องสับตัด (Chopper – Chopping Tools) เครื่องนุ่งห่ม ภาชนะดินเผา รู้จักการใช้ไฟ การใช้ภาษาพูด เพราะมีการพบชิ้นส่วนกระดูกบริเวณถ้ำงอเลียง รวมทั้งเป็นครั้งแรกที่มนุษย์ได้อพยพเคลื่อนย้ายออกมาจากแอฟริกาและได้แพร่กระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลกในปัจจุบัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาทางสมองและทางกายภาพที่มีส่วน

---

¹ นันทนา กปิลกาญจน์, ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลก (ฉบับปรับปรุง)

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2542), น. 5 – 13.

² Homo erectus หมายถึง มนุษย์ที่มีลำตัวตั้งตรง

สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม เกิดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ที่มีวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน จนกระทั่งได้วิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์ในปัจจุบัน (Homo Sapiens Sapiens) ที่มีการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมเรื่อยมาตั้งแต่ระดับกลุ่มชน (Band) และชนเผ่า (Tribe) พร้อมทั้งยังก่อให้เกิดการพัฒนาทางศิลปวัฒนธรรมเรื่อยมา เริ่มมีการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เกิดขึ้นบนเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และหลงเหลือเป็นหลักฐานทางโบราณคดีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เช่น มีการพบเครื่องปั้นดินเผาลายเชือกทาบ เปลือกหอยที่มีการเจาะรูเพื่อทำเป็นเครื่องประดับ ลูกปัด กลองมโหระทึกสำริด ขวานหินมีป่า หินดู่ เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาและสร้างสรรค์งานทางศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และใช้สืบเนื่องกันมาจนถึงในสมัยประวัติศาสตร์

เมื่อนักวิชาการในปัจจุบันได้แบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์แยกออกจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยใช้ภาษาเขียนเป็นตัวกำหนดยุคสมัย ในสมัยประวัติศาสตร์นี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางศิลปวัฒนธรรมขึ้นอย่างมากทั่วทุกมุมโลก แต่ละภูมิภาคก็มีการพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบของตน ทั้งการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเองภายในสังคม และการได้รับอิทธิพลจากภายนอก ทั้งเหตุผลทางเศรษฐกิจ เช่น การติดต่อค้าขาย เหตุผลทางการเมือง เช่น การสงคราม การเจริญสัมพันธไมตรี ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของแต่ละสังคมในแนวทางและเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม โดยประเทศไทยเองก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีแนวทางการพัฒนาทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง

ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบันมีพัฒนาการเกิดขึ้นเป็นกลุ่ม หรือชุมชนเล็ก ๆ มาตั้งแต่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่ละกลุ่มชนหรือชุมชนนั้นก็จะมีผู้นำเป็นของตนเอง ภายใต้แรงยึดเหนี่ยวที่สำคัญระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (Supernatural Being) ที่ในเวลาต่อมาพัฒนาเป็นศาสนา มนุษย์ในอดีตจึงมีความสัมพันธ์กับศาสนามากกว่าบริบทอื่นใดในสังคม ดังจะเห็นได้จากการสร้างศาสนสถานในสมัยโบราณจะมีความประณีตวิจิตรอลังการ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของสิ่งเหนือธรรมชาติหรือพระผู้เป็นเจ้าของที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจของคน เช่น การสร้างนครวัดของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 เพื่อถวายแด่พระวิษณุ การสร้างเจดีย์ชเวดากองในพม่า พระปฐมเจดีย์ในไทย หรือพุทธศาสนสถานอื่นใดทั่วดินแดนก็ล้วนสร้างถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อหวังความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในโลกหน้า เพราะวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่กษัตริย์จนถึงสามัญชนสามารถสัมผัสได้ และเมื่อผู้นำไทยในอดีตสามารถผนวกศาสนาเข้ามาอยู่ในตัวผู้นำได้ ก็จะเป็นการเพิ่มความมั่นคงให้กับตัวผู้นำ สร้างฐานกำลังอำนาจทางการเมืองให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เรื่อยมาตั้งแต่สมัยทวารวดี สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์

แต่เมื่อวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจการค้าเข้ามา แรงยึดเหนี่ยวระหว่างประชาชนกับศาสนาก็ค่อย ๆ คลายตัวลง เพราะนอกจากความมั่งคั่งทางการค้าที่เข้ามาแล้ว ความเป็นวิทยาศาสตร์ของชาวตะวันตกก็ได้เข้ามาสลายความสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม ๆ ให้ลดน้อยลง ซึ่งการเข้ามาของตะวันตกสามารถพบเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงไปของงานวิจิตรศิลป์ ทั้งสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม การเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตจากเศรษฐกิจแบบพอมือพอกินในแต่ละครัวเรือนกลายเป็นเศรษฐกิจทุนนิยมที่เน้นการขาดทุนกำไร หรือการเปลี่ยนแปลงไปของความคิดความเชื่อของผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และผู้คนด้วยกันเองในสังคม การเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ส่งผลให้เกิดความอ่อนแอในสังคม ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวและความรู้สึกร่วมกัน (Uniqueness)

สภาพการเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ บรูซพมหากษัตริย์ของไทยได้ทรงเล็งเห็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทรงมีพระราชโอรสในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้ โดยเลือกรับเฉพาะสรรพสิ่งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่สังคม (Pragmatism) อาทิ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) พยายามที่จะสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการบูรณะวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามและให้มีการจารึกศิลปศาสตร์ วิทยาการ และภูมิปัญญาไทยท่ามกลางการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ก็ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีตั้งแต่ยังทรงผนวชตลอดจนงานนาฏศิลป์ทรงโปรดฯ ให้ประชาชนได้เรียนรู้เพื่อจะได้ช่วยกันสืบทอดต่อไป จวบจนในรัชสมัยต่อ ๆ มา ก็ได้มีการพยายามสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งการตั้งโบราณคดีสโมสร วรรณคดีสโมสร กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นต้น แต่การพยายามอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมนั้นส่วนใหญ่จะไปให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหลวง หรือวัฒนธรรมที่ส่วนกลาง ละเลยวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นไป ทำให้เมื่อเวลาผ่านไปก็กระทบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและการเมือง ก็ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นบางส่วนต้องสูญหายไป บางวัฒนธรรมก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และบางวัฒนธรรมก็ยังคงฝังรากลึกในสังคมรอวันเวลาที่จะงอกงามขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยมีสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสืบทอด ฟันฟู และประสานความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นแสดงบทบาทหน้าที่เช่นนี้ด้วยดีเสมอมา

สื่อหนังสือพิมพ์มีบทบาทอย่างมากที่ช่วยในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติตามแนวคิดในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม (Social Perspective of Mass

Communication) ของฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) นักรัฐศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกา ที่ได้เสนอแนวทางไว้ 3 ประการ³คือ

1. สังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อม (Surveillance of the Environment) เป็นการคอยสอดส่องดูแล สังเกตการณ์ เสาะแสวงหาข่าวสาร เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสังคม โดยการรายงานข่าว (News Reporting) หรือแจ้งข่าวสาร (Information) แก่สมาชิกในสังคม

2. ประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้สัมพันธ์กันเพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Correlation of the Part of Society) โดยการศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์และเรื่องราวก่ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และอธิบายให้สมาชิกในสังคมได้เข้าใจ เป็นการกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบเท่ากับ มีหน้าที่ในการชักจูง (Persuasion) หรือบทบรรณาธิการ (Editorial)

3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมไปยังอนุชนรุ่นต่อไป (Transmission of the Social Heritage) คือ การกระจายความรู้ ความคิดเห็น ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม จากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่งต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหาย ซึ่งคือ หน้าที่ด้านการให้การศึกษา (Educational Function)

โดยเฉพาะหน้าที่การถ่ายทอดมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมไปยังอนุชนรุ่นต่อไปนั้น เป็นหนึ่งในหน้าที่ของสื่อหนังสือพิมพ์ที่เปรียบเสมือนผู้กำหนดทิศทางของการสื่อสาร ต้องมีความรับผิดชอบต่อนโยบายที่นำเสนอออกไป เพราะผู้ที่กำหนดทิศทางเหล่านี้จะนำพาสังคมไปยังทิศทางใดก็ได้ จะช่วยในการธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้ หรือจะละเลยเพิกเฉยปล่อยให้วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไปจนทำให้ศิลปวัฒนธรรมของไทยต้องถูกรอบงำจากวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ จนหมดสิ้นก็สามารถที่จะทำได้ แต่สื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยได้แสดงบทบาทนี้ด้วยดีมาโดยตลอด ตั้งแต่การเข้ามาของหนังสือพิมพ์ครั้งแรกในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ความเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์

ในอดีตเนื้อหาในหนังสือพิมพ์จะให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง ไม่มีการระบุไว้อย่างแน่ชัดว่าเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่เมื่อไร แต่มีหลักฐานที่แน่ชัดระบุว่าในตอนต้นศตวรรษที่ 18

---

³ Harold D. Lasswell, The Structure and Function of Communication in Society. The Communication of Ideas (New York: Harper & Brothers, 1948), p. 37.

ประมาณปี ค.ศ.1702 ที่หนังสือพิมพ์รายวันในประเทศสหราชอาณาจักร นักหนังสือพิมพ์ต่างมุ่งให้ความสำคัญที่จะนำเสนอเนื้อหาและเรื่องราวของคนที่มีชื่อเสียงในสังคม ศิลปะการแสดง เรื่องราวของความขัดแย้ง และเรื่องราวที่ไร้อารมณ์ (Human Interest) รวมไปถึงข่าวซุบซิบที่เกี่ยวกับกษัตริย์และราชวงศ์อังกฤษ⁴

หลักฐานดังกล่าวทำให้คาดคะเนว่า ศิลปวัฒนธรรมน่าจะเข้ามาในหนังสือพิมพ์ในช่วงศตวรรษที่ 18 หรือก่อนหน้านั้นเพียงเล็กน้อย โดยเริ่มจากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับนักแสดง และศิลปะการแสดงต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่สร้างความบันเทิงให้กับประชาชนผู้อ่าน อันเป็นหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ เพราะในช่วงนั้นประชาชนกำลังให้ความสนใจเรื่องละคร การแสดงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้นนักหนังสือพิมพ์อังกฤษจึงนำเรื่องดังกล่าวมานำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันของอังกฤษ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผลประโยชน์ทางธุรกิจ เพราะการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวทำให้หนังสือพิมพ์ขายดียิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อศิลปะการแสดงในสาขาต่าง ๆ เริ่มได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมจึงขยายขอบเขตกว้างออกไปอีก จนมีความหมายที่กว้างดังเช่นทุกวันนี้

แต่สำหรับหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทยจะให้นิยามของคำว่า ศิลปวัฒนธรรม มากไปกว่าเรื่องของวงการบันเทิง แต่จะมุ่งให้สาระความรู้เป็นหลักและมีความเพลิดเพลินบันเทิงใจเป็นส่วนสนับสนุน

การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ของไทยเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรก ตั้งแต่เริ่มมีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นในประเทศไทย ตั้งแต่เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2387 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ที่หมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ได้พัฒนาการพิมพ์จนเกิดมีหนังสือพิมพ์ขึ้นในประเทศไทยที่มีชื่อว่า “หนังสือจดหมายเหตุคือบางกอกรีคอร์ด” (Bangkok Recorder) ที่นำเสนอข่าวสารหลายประเภท โดยมีข่าวศิลปวัฒนธรรมมาเป็นอันดับ 2 คือมีอยู่ประมาณ 20.35% ของข่าวทั้งหมด รองจากข่าวการเมืองและข่าวราชการที่มีมากที่สุดคือ 28.75% ต่อมาอันดับ 3 คือโฆษณา ที่มีอยู่ราว 17 % นอกจากนั้นจะเป็นข่าวเศรษฐกิจการค้า เรื่องซุบซิบนิินทา ความรู้ทางการแพทย์ และความรู้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น⁵ ซึ่ง

⁴ Jeremy Tunstall, Newspaper Power: The New National Press in Britain (New York: Oxford University Press, 1996), p. 199.

⁵ สุภัฏญา ตีระวนิช, ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ.2325 – 2475) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2520), น. 15.

จัดว่าการนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์สมัยนี้เป็นสมัยของอิทธิพลฝรั่ง โดยเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์บางกอกกรีคอคเตอร์นั้น ส่วนมากจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม ทั้งพระราชพิธี และธรรมเนียมประเพณีราษฎรทั่วไปในสังคมเป็นต้น แต่ถึงอย่างไรหนังสือพิมพ์บางกอกกรีคอคเตอร์ก็ต้องปิดตัวอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา เนื่องจากขาดการจัดการทางธุรกิจที่เป็นระบบและไม่ค่อยได้รับความนิยมของประชาชนชาวสยามในสมัยนั้น มีเพียงชนชั้นสูงและขุนนางในสังคมที่เปิดรับสมาชิกของหนังสือพิมพ์

ในปี พ.ศ.2408 ปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) หมอบรัดเลย์กลับมาออกหนังสือพิมพ์บางกอกกรีคอคเตอร์อีกครั้ง โดยออกแยกเป็นฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เดือนละ 2 ครั้ง โดยมีแนวทางการนำเสนอข่าวเช่นเดิม โดยเฉพาะข่าวศิลปวัฒนธรรมก็ยังคงมีการนำเสนออย่างต่อเนื่อง ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีโสกันต์ ทอดกฐิน เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีตะวันตก เช่น ธรรมเนียมวันเสปสุรา ธรรมเนียมตั้งกงสุล เป็นต้น และหนังสือพิมพ์บางกอกกรีคอคเตอร์ในครั้งนี้ได้มีการนำประวัติศาสตร์ตะวันตกที่แสดงออกในชื่อของพงศาวดาร เช่น พงศาวดารอังกฤษ⁶ ส่วนในเรื่องทางประวัติศาสตร์ไทยนั้นไม่ค่อยมีการนำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในสมัยนั้นยังอยู่ในวงจำกัด ได้แก่ พระบรมวงศานุวงศ์ และชนชั้นสูงในสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กิจการหนังสือพิมพ์บางกอกกรีคอคเตอร์ของหมอบรัดเลย์ก็ต้องปิดตัวลงอย่างรวดเร็วอีกครั้ง เมื่อหมอบรัดเลย์ถูกฟ้องร้องและแพ้คดีความข้อขัดแย้งของชาวต่างชาติด้วยกันโดยมองซิเออ ออบาเรต์ (Monsieur Aubaret) กงสุลฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ในกรณีที่หมอบรัดเลย์ไปตีพิมพ์บทความวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเขา จึงส่งผลให้หมอบรัดเลย์ประกาศเลิกทำหนังสือพิมพ์อีกตลอดไปในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2409

หนังสือพิมพ์ไทยสมัยต่อมา (รัชกาลที่ 4 - 5) คือ สมัยราชสำนัก ที่ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และหมู่ขุนนางเข้ามามีส่วนในการจัดทำหนังสือพิมพ์ ทำให้เนื้อหาที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวของทางราชการ ข่าวในพระราชสำนัก นิทานบันเทิง บทความที่ให้ความรู้และการศึกษา ทั้งทางวิทยาศาสตร์ การเมือง ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม การที่หนังสือพิมพ์ที่มีชนชั้นสูงเป็นเจ้าของนี้ส่งผลให้ไม่ค่อยมีโฆษณา เพราะ

⁶ “พงศาวดารอังกฤษ บทสอง.” หนังสือจดหมายเหตุ : The Bangkok Recorder (5 กันยายน 2408):1.

ผู้จัดทำไม่ได้หวังผลกำไร ตัวอย่างหนังสือพิมพ์ในยุคนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ธุรกิจ นานาชาติ วชิรญาณ และวชิรญาณวิเศษ

สาเหตุที่หนังสือพิมพ์ในยุคนี้นำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมมากก็เป็นเพราะว่าในยุคนี้เกิดการตื่นตัวในแง่ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี มีทั้งการชำระประวัติศาสตร์ พระราชพงศาวดาร มีการตั้งโบราณคดีสโมสร อีกทั้งในยุคนี้ เป็นยุคที่ชนชั้นสูงให้ความสำคัญกับงานด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก อาทิ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ พระองค์เจ้าเกษมสันต์ โสภาคย์ และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นต้น จึงหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นสามารถนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ หนังสือพิมพ์จึงเป็นทั้งพื้นที่ให้การศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งผลให้ชาวบ้าน หรือโฆษณาตามหน้าหนังสือพิมพ์มีน้อยลงตามไปด้วย

ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 สามัญชนทั่วไปในสังคมเริ่มมีความรู้และการศึกษา ทำให้หนังสือพิมพ์ไทยสมัยต่อมา สามัญชนที่มีความรู้สามารถจึงมีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ได้ อาทิ เทียนวรรณ และ ก.ศ.ร. กุหลาบ โดยหนังสือพิมพ์ “ตุลยวิภาคพจนกิจ” ของเทียนวรรณจะเป็นการนำเสนอไปในเนื้อหาของการเมืองและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในขณะที่หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ยังคงให้ความสำคัญกับการนำเสนอด้านศิลปวัฒนธรรม ดังเช่น งานของ ก.ศ.ร. กุหลาบ ที่ได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ “สยามประเภทสุนทรโวาทพิเศษ” ที่นำเสนอเรื่องราวในราชสำนัก ขนบธรรมเนียมราชการ ความรู้ในตำรับตำรา ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ซึ่ง ก.ศ.ร. กุหลาบ ได้นำเนื้อหาเหล่านี้มาจากหอหลวงของราชสำนัก แต่ในสมัยนั้นเป็นการยากที่สามัญชนจะรู้ถึงเรื่องราวที่บันทึกอยู่ในหอหลวง ทำให้การนำเสนอในครั้งนั้น ก.ศ.ร. กุหลาบได้ดัดแปลงเนื้อหาบางส่วนและปรับเปลี่ยนสำนวนให้เป็นของตนเองในลักษณะที่เรื่องราวต่าง ๆ นั้นเกิดจากภูมิความรู้ของ ก.ศ.ร. กุหลาบเอง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความผิดที่นำเอาเอกสารของทางราชสำนักมาเปิดเผย ซึ่งจากการจัดทำหนังสือพิมพ์ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ ในครั้งนั้นได้รับการตอบรับจากผู้คนในสังคมเป็นอย่างดี แต่การกระทำดังกล่าวเป็นที่ไม่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก

ในสมัยต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้เริ่มมาทำหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์เริ่มลดระดับมาสู่มวลชนมากขึ้น เพราะเทคโนโลยีในการพิมพ์ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ในยุคนี้นักข่าวสารการเมืองเริ่มเป็นที่สนใจ มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเต็มที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ เนื่องมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยเริ่มมีมากขึ้นในรัชสมัยนี้ กอปรกับภาวะเศรษฐกิจของชาติที่ตกต่ำเป็นอย่างมากอันเป็นผลมาจาก

สงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้ชาวเศรษฐกิจก็เป็นชาวอีกประเภทหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ส่วนเนื้อหาในด้านศิลปวัฒนธรรมที่เด่นมาก ๆ ในยุคสมัยนี้คือ งานวรรณกรรม ทั้งบทประพันธ์แทรกเนื้อหาของจริยธรรม หรือกระตุ้นให้เกิดความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ที่ออกโดยสามัญชนที่น่าเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม อาทิ หนังสือพิมพ์ผดุงวิทยา สยามสาร และบางกอกการเมือง ที่นำเสนอเรื่องราวและเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ในต่างประเทศ ซึ่งต่างก็มีแนวทางการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่ของเนื้อหาในหนังสือพิมพ์เหล่านั้น คือ โฆษณา และความบันเทิง เพราะต่างก็ล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าเป็นหลัก

ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) เป็นต้นมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเป็นเสรีมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการไหลทะลักเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกที่ขาดการชะลอความรุนแรงโดยชนชั้นสูงเช่นในอดีต แต่เสรีภาพในคราบประชาธิปไตยก็มีการขึ้นลงขึ้นอยู่กับการบริหารงานในแต่ละรัฐบาล หากสถานการณ์บ้านเมืองมีความเป็นเผด็จการทิศทางของการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ก็จะออกไปในเรื่องไร้สาระ เพราะต้องตกอยู่ภายใต้ทั้งคณะปฏิวัติและผู้นำรัฐบาลที่มีอำนาจ อาทิเช่น ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2486 เพื่อเป็นการควบคุมหนังสือพิมพ์และมีการใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อให้กับรัฐบาล ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หนังสือพิมพ์ต้องอยู่ภายใต้กรอบของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ทำให้เนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ถูกลดความสำคัญลง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทางการเมือง แต่หากสถานการณ์บ้านเมืองมีความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีเสรีภาพ ทิศทางการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ก็จะไปในแนวทางของการวิพากษ์วิจารณ์ และสาระประโยชน์มากขึ้นด้วย อาทิ ในช่วงปี พ.ศ. 2481 – 2491 ที่จอมพล ป. หดอำนาจไปในสมัยแรก หนังสือพิมพ์ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์ และนำเสนอความรู้กันอย่างกว้างขวาง⁷ ส่งผลให้การนำเสนอเนื้อหาด้าน

⁷ รัชนี้ วงศ์วรรณ, “แนวโน้มหนังสือพิมพ์ไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2535 – 2544),” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), น. 106 – 107.

นักทร วชิระพิมลมาศ, “การควบคุมและการใช้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงครามกับยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), น. 214 – 218.

ศิลปวัฒนธรรมมีมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นขึ้นอยู่กับผู้นำรัฐบาลเป็นสำคัญ

ตลอดจนในปัจจุบัน เทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารในโลกไร้พรมแดน และการแข่งขันในภาวะทุนนิยม ส่งผลให้ประเทศไทยต้องก้าวตามความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของสังคม แต่การสื่อสารอย่างไร้ขอบเขตจำกัดเช่นนี้จึงน่าสนใจถึงการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ไทยที่มีอยู่อย่างมากมาย หลากหลายสำนักพิมพ์ที่ต่างมีแนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละสำนักพิมพ์ การถูกกำหนดโดยกลุ่มทุน และขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละหนังสือพิมพ์ด้วยว่าจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด

เพราะแม้บางคนจะมองว่าเป็นเรื่องศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือไม่สำคัญ มุ่งแต่จะหันไปพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือการเมืองมากจนเกินไป จนหลงลืมไปว่าศิลปวัฒนธรรมนี้ก็เปรียบเสมือนตัวแทนของชาติ เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ (Uniqueness) ความเป็นเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษไทย ยิ่งถ้าปล่อยให้ประเทศไทยต้องสูญเสียศิลปวัฒนธรรมก็เท่ากับว่าทำให้ความเป็นชาติสิ้นสูญไปด้วย ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

การสร้างอาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่า ๆ แผ่นเดีวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุขุทัย อยุธยา และกรุงเทพระแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มี ความหมาย ไม่ควรจะเอาของใหม่ไปปนกับของเก่า ควรจะรักษาของเก่าไว้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจของพลเมือง และสิ่งเหล่านี้เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงควรรักษาไว้⁸

ดังนั้นในฐานะที่นักหนังสือพิมพ์เป็นหัวใจของการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้ในสังคมปัจจุบัน โดยเป็นเสมือนปราการด่านแรกที่จะกั้นกรองข่าวสารไปสู่มวลชนในประเทศ ทั้งยังเปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยของมวลชน⁹ และโรงงาน¹⁰ ที่ดีที่

⁸ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2513 (กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ, 2513), น. 44.

⁹ Fraser F. Bond, An Introduction to journalism (New York: The Macmillan Company, 1955), pp. 6 – 25.

คอยเป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ของสังคม จึงมีความน่าสนใจว่าสื่อมวลชนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างไร

เพราะแม้ว่าประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าสักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าต้องสูญเสียศิลปวัฒนธรรมของชาติไป ก็เท่ากับว่าประเทศไทยต้องเสียเอกราชทางความคิด ที่จะส่งผลให้ประเทศไทยยากยิ่งที่จะดำรง “ความเป็นชาติ” เอาไว้ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาประเภทของเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับในปัจจุบัน
2. ศึกษาปริมาณเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับ
3. เปรียบเทียบปริมาณเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน
4. ศึกษาความต่อเนื่องของการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมและการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความรัดกุมในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการศึกษาดังต่อไปนี้

การเลือกวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ศึกษาจากประชากรที่เป็นหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ทั้งสิ้น 4 ฉบับเฉพาะกรอบเข้า ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2549 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 1 ปี

---

¹⁰ พิเศษฐ์ ชวลาธวัช, กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกสินทร์, 2547), น. 378 – 379.

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันในครั้ง นี้สามารถบันทึกได้มากกว่า 1 ประเภท หากพบว่าในเนื้อหานั้นมีความคาบเกี่ยวกันในแง่ของ ประเภทเนื้อหาที่เป็นแนวคิดหลัก (Theme) ของเนื้อหาข่าวสารนั้น ๆ

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

หนังสือพิมพ์ไทยรายวัน หมายถึง หนังสือพิมพ์ภาษาไทยที่เสนอเนื้อหาข่าวสาร และ จำหน่ายอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน ในที่นี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัด ลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การจำแนกและการจัดการระเบียบเนื้อหาให้เห็น ประจักษ์ และการสำรวจเนื้อหาสาระด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ โดยวิธีการ จัดประเภท จัดตาราง และใจความ เพื่อที่จะได้ทราบความหมายของการนำเสนอเนื้อหา ด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา (Format) หมายถึง เนื้อหาสาระด้านศิลปวัฒนธรรมที่ หนังสือพิมพ์นำเสนอ ในที่นี้กำหนดรูปแบบเป็น 6 ประเภท คือ ข่าว บทความ บทบรรณาธิการ สารคดี โฆษณา และภาพข่าว ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ

ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะและภูมิปัญญาทุก ๆ แขนง ที่เป็นสิ่งที่มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติมจากธรรมชาติที่อาจจะอยู่ในลักษณะรูปธรรมและนามธรรมก็ได้ ทั้งยังมีที่มาจากการสังสม สืบทอดมาจากมรดกทางสังคม แสดงออกถึงความเจริญอกงามและ ศิลธรรมอันดีของมนุษย์ รวมทั้งวิถีชีวิตหรือสิ่งที่คนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อสื่อความหมายใน สังคมนั้นด้วย ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แบ่งประเภทของศิลปวัฒนธรรมไทยไว้ 5 ประเภท ได้แก่

1. โบราณศิลปวัตถุ (Artifacts) โบราณวัตถุ โบราณสถาน คือ สิ่งของ สิ่งก่อสร้างที่ มนุษย์ในสมัยโบราณประดิษฐ์ขึ้นหรือดัดแปลงขึ้นมาจากวัสดุธรรมชาติ ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงซากสิ่งมีชีวิตในสมัยโบราณด้วย

2. งานเขียนทางประวัติศาสตร์ หมายถึง งานเขียนข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราว ในอดีตของแต่ละชนชาติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติหรือชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ศาสนา และประวัติบุคคล

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง สิ่งที่เป็นปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานจนกลายเป็นระเบียบแบบแผนสืบต่อกันต่อมาจนถึงปัจจุบัน ที่มีส่วนในการกำหนดแนวทางสังคม ยึดเหนี่ยวสังคม เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกคล้ายกัน หรือเป็นแนวทางที่บุคคลในสังคมถือปฏิบัติร่วมกันจนเป็นปกติวิสัย ทั้งยังรวมถึงผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่แสดงออกทางร่างกาย เช่น นาฏศิลป์ ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน

4. วรรณกรรม หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์อย่างประณีต และเนื้อเรื่องมีอำนาจดลใจให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ โดยใช้ตัวอักษรเป็นสื่อสัญลักษณ์ มีทั้งลักษณะที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง

5. ภูมิปัญญา หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม การประกอบอาชีพ การแต่งกาย อาหารการกิน รวมถึงการใช้สติปัญญาความสามารถในแนวทางที่ถูกต้อง รู้จักการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดคุณค่า เช่น ภูมิปัญญาอาหารไทย การแพทย์แผนไทย เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของเนื้อหา หมายถึง เป้าหมายหลักของการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ฉบับ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ การให้ข่าวสาร การให้ข้อเสนอแนะ การให้ความบันเทิง และการเป็นสื่อการโฆษณา

แหล่งข่าว หมายถึง ที่มาของข่าวสาร ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ โดยแบ่งแหล่งข่าวในการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ข่าวที่ทางหนังสือพิมพ์มอบหมายให้ผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าวข่าวแจก และไม่สามารถระบุแหล่งข่าวได้

ความถี่ หมายถึง จำนวนครั้งที่มีการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ

เนื้อที่ หมายถึง ปริมาณเนื้อหาข้อมูลข่าวสารทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ โดยในการศึกษาในครั้งนี้ได้วัดออกมาโดยใช้หน่วยเป็นตารางนิ้ว (square inch)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปริมาณการนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

2. เป็นงานวิจัยนำร่องเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้ประโยชน์ในด้านศิลปวัฒนธรรมให้กับประชาชนที่สนใจและต้องการใช้ประโยชน์จากหนังสือพิมพ์ไทยรายวันต่อไปในอนาคต

3. สร้างความตระหนักให้หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนในฐานะช่องทางหลักสำหรับส่งข่าวสารไปสู่ประชาชน ในการให้ความสำคัญและพัฒนาการการเสนอข่าวศิลปวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน ที่เกี่ยวข้องปรับปรุงการทำงานและวางแผนใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม

สำนักหอสมุด